

republicart Manifesto

Džeralds Raunigs

[07/08_2002]

republicart

"Efektīvu postmodernistiskā republikānisma konceptu nepieciešams definēt vidē (*au milieu*) uz globālās masu pieredzes pamata." (Maikls Hārts / Antonio Negri)

Republika negrasās pārveidot valsts iekārtu, cīnīties pret nacionālās valsts krīzi vai padarīt to par kādu no supervaltīm. Mūsu izpētes objekts ir konkrēta nerezultatīvu mākslas izpausmju pieredze un it īpaši pret ekonomisko globalizāciju vērsto kustību darbība. Tomēr šī *republikas māksla* netiecas ar revolucionāru patosu pasludināt jaunu globālu kopību. Tā ir veltīta eksperimentālām organizācijas formām, kas īslaicīgi attīstās nedrošās mikrosituācijās, izmēģinot jaunus pašorganizēšanās paņēmienus un mijiedarbību ar citiem eksperimentiem. Mākslas "organizējošā funkcija" (Valters Benjamins) paver jaunas telpas zonās, kurās pārklājas mākslinieciskā darbība, politiskais aktīvisms un teoriju radīšana.

republicart

"Mēs pārdzīvojam daudz radikālāku politizēšanos nekā jebkad līdz šim, jo tā tiecas izdzēst robežu starp publisko un privāto sfēru – nevis ar vienotas publiskas telpas iebrukumu privātajā sfērā, bet gan ar radikāli jaunu un atšķirīgu politisko telpu vairošanu." (Ernesto Laklo / Šantala Mufe)

Publiskais nav ne kāda sākotnēja substance, ne arī nemainīga teritorija. Svarīgi ir nevis pasludināt vai konceptualizēt *vienu vienīgu* publisko sfēru (kas piederētu tikai privileģētajiem slāņiem vai visaptverošai megasabiedrībai), bet drīzāk atbilstoši sabiedrības daudzšķautņainībai nepārtraukti veidot dažādas publiskās sfēras: tā ir tādu publisko sfēru vairošana, kuras uztveramas nevis statiski, bet drīzāk kā sadalīšanās un emancipēšanās centienu rezultāti.

Tādas situācijas laikā un telpā rada priekšnoteikumus, lai dažādi stāvokļi varētu mainīties vietām, atšķirīgo attiecinot pret atšķirīgo. Robežas ir caurlaidīgas, un pašas situācijas nav ne ekskluzīvi izslēdzošas, ne inkluzīvi vienādojošas. Tas nozīmē nevis publisko sfēru saskanīgu apvienošanu, bet drīzāk gan sadursmes rosinošu atvēršanu. Nevis saliedēšanu un pilnīgu caurskatāmību, bet drīzāk gan nemitīgu konfliktu, arvien no jauna apstrīdot dažādas pozīcijas. Publika te nav iedomājama patērējoša skatītāja lomā; izrādes saņemšanai tiek pretstatīta atsevišķu notikumu radīšana un "publiskajam cilvēkam" – daudzveidīgas subjektificēšanās iespējas.

republicart

Publiskā māksla (*Public Art*) dažnedažādās variācijās plauka jau 90. gadu sākumā: līdzdalības praktizēšana, kolektīvās mākslas formas, jauna žanra publiskā māksla, komunikāciju gerilja, konkrētās intervences, aktīvisms u.tml. tendences mākslinieciskajās interesēs iezīmēja pāreju no uztveres jautājumiem uz sociālu un politisku darbību. Īslaicīgi projekti guva virsroku pār objektiem, grupas – pār individuāliem māksliniekiem un līdzdalība – pār mākslas patērēšanu.

Kopš 90. gadu vidus arvien vairāk kritiķu šīm politiskās mākslas norisēm pārmeta depolitizēšanos un pat neoliberālisma ekspansijas atbalstīšanu. Pamatojot savu nostāju, viņi norādīja uz mākslas projektu apšaubāmo lomu džentrifikācijas procesos vai valsts sociālo struktūru degradācijas apslēpšanā, šo projektu izmantošanu pilsētas tēla veidošanai tūrisma marketingā, spekulēšanu ar marginālu tēmu un grupu atšķirīgumu, "tēvišķā mākslinieka" atgriešanos pa sētas durvīm. Kritikas vilnis izraisīja jūtamu reakciju arī *meinstrīma* mākslā, atkāpšanos uz vecajām teritorijām, atgriešanos pie uztveres problēmām.

Taču tagad atkal vērojamas zināmu pārmaiņu zīmes. Šķiet, ka jaunajā situācijā iegūts tas, kā trūka 90. gadu norisēs: iekļaušanās plašākā kontekstā un saiknes ar sabiedriskām kustībām. Iesaistoties daudzveidīgajā cīņā pret ekonomisko globalizāciju, agrākās intervenču (iejaukšanās) mākslas formas transformējas un parādās citas. Šajā politisko kustību kontekstā māksla no jauna kļūst publiska. Saistībā ar globalizācijas, robežu un migrācijas problemātiku rodas apstākļi, lai "revolucionārā mašīna, mākslinieciskā mašīna un analītiskā mašīna darbotos kopīgā sazobē kā viena mehānisma sastāvdaļas" (Žils Delēzs / Fēlikss Gvatāri).

No angļu valodas tulkojusi Kristiāna Ābele